

VI. SŁOWNIK POJEĆ

Aglomeracja miejska – zespół miast, w którym występuje duża koncentracja potencjału gospodarczego, infrastruktury technicznej i społecznej oraz kapitału społecznego i finansowego. W zespole tym miasta mniejsze (satelity) są skupione wokół dużego miasta centralnego i mają z nim silne pionowe powiązania funkcjonalne. Rozwój społeczno-gospodarczy oraz funkcje satelitów są zależne od rozwoju i funkcji miasta centralnego i pełnią wobec nich rolę służebną.

Analiza SWOT – jedna z podstawowych metod analizy strategicznej. Polega na zidentyfikowaniu czynników - istniejących i potencjalnych - pogrupowanych w 4 zbiory:

- Mocne strony (Strengths) – czynniki wewnętrzne pozytywne,
- Słabe strony (Weaknesses) – czynniki wewnętrzne negatywne,
- Szanse (Opportunities) – czynniki zewnętrzne pozytywne,
- Zagrożenia (Threats) - czynniki zewnętrzne negatywne.

BPO (ang. Business Process Outsourcing) – proces w przedsiębiorstwie polegający na zleceniu firmie zewnętrznej konkretnej działalności i wzięciu przez tę firmę pełnej odpowiedzialności za tę działalność. Realizacja zlecenia odbywa się w centrach usług BPO specjalizujących się w efektywnej i nisko kosztowej obsłudze konkretnego procesu biznesowego (najczęściej: finanse i księgowość, administracja kadrowa, kontakt z klientem, proces zakupowy).

CCS(ang. Carbon Capture and Storage) – technologia wychwytywania, transportu i składowania dwutlenku węgla (CO₂) w podziemnych strukturach geologicznych.

Ciągłość systemu przyrodniczego – zapewnienie powiązań między obszarami o najwyższych walorach przyrodniczych, objętych różnymi formami ochrony, takimi jak parki narodowe oraz krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Powiązania te mają formę tzw. korytarzy ekologicznych umożliwiających swobodną migrację, rozprzestrzenianie oraz wymianę genetyczną organizmów żywych. Biegają one z reguły dolinami rzek oraz innymi terenami pozbawionymi zwartej zabudowy (lasy, tereny podmokłe, łąki i pastwiska, pola uprawne).

B+R –działalność badawczo-rozwojowa; systematycznie prowadzone prace twórcze, podjęte dla zwiększenia zasobu wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie, jak również dla znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy.

Bezpieczeństwo energetyczne – według Prawa energetycznego stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska.

Dywersyfikacja – różnicowanie struktury (np. asortymentu, inwestycji, dostawców itd.) w celu zmniejszenia ryzyka prowadzonego przedsięwzięcia.

Działalność innowacyjna – szereg działań o charakterze naukowo-badawczym, technicznym, organizacyjnym, finansowym i handlowym, których celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych wyrobów i procesów.

Ekonomia społeczna – według europejskiej sieci badawczej EMES, to zorganizowana działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w te cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli. W centrum działań stawiane są użyteczność społeczna i jej dobro.

EMAS (ang. Eco-Management and Audit Scheme -Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu) – system zarządzania środowiskowego wprowadzony w życie rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady, w którym dobrowolnie mogą uczestniczyć organizacje (przedsiębiorstwa, instytucje, organizacje, urzędy). Głównym założeniem systemu jest wyróżnienie organizacji, które wychodzą poza zakres minimalnej zgodności z przepisami i ciągle doskonalą efekty swojej działalności środowiskowej.

EMES (ang. European Research Network) – europejska sieć badawcza; określa szereg kryteriów ekonomicznych i społecznych, które powinien spełnić idealny podmiot ekonomii społecznej (zatem nie są one obligatoryjne); w praktyce nie wszystkim przedsiębiorstwom społecznym udaje się łącznie spełniać założenia skonstruowane przez EMES.

ERTMS (ang. European Railway Traffic Management System) – Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym obejmujący zunifikowaną w skali Europy cyfrową łączność radiową i transmisję danych (tzw. GSM-R) oraz system bezpiecznej kontroli jazdy pociągów ETCS umożliwiający m.in. wyświetlanie w kabinie pociągu informacji z urządzeń sterowania ruchem oraz kontrolę stosowania się do przekazywanych informacji.

GOW (Gospodarka Oparta na Wiedzy) – według definicji OECD jest to gospodarka bazująca wprost na tworzeniu (traktowanym jako produkcja) oraz dalszym przekazywaniu, czyli dystrybucji oraz praktycznym wykorzystaniu wiedzy i innowacji.

Instytucje otoczenia biznesu (przedsiębiorczości, gospodarki) – to instytucje oferujące przedsiębiorcom pomoc związaną z tworzeniem, prowadzeniem i rozwojem przedsiębiorstwa; zaliczają się do nich: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, organizacje reprezentujące przedsiębiorców, ośrodki wsparcia innowacji i przedsiębiorczości, w tym m. in. parki i inkubatory technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, centra zaawansowanych technologii, ośrodki szkoleniowo-doradcze oraz instytucje udzielające wsparcia finansowego (fundusze poręczeń kredytowych, fundusze kapitału zaangażowanego, lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe).

IT/ ICT (ang. Information Technology / Information and Communication Technology – technologia informacyjna / technologia informacyjno-komunikacyjna) – dziedzina wiedzy i działalności gospodarczej, łącząca informatykę z telekomunikacją, zajmująca się tworzeniem, pozyskiwaniem, przetwarzaniem, zarządzaniem, przekazywaniem, zabezpieczaniem i prezentowaniem informacji.

ITS(ang. Intelligent Transportation System) – inteligentny system transportowy obejmujący kompleksowe sterowanie ruchem drogowym (z priorytetem dla komunikacji zbiorowej) oraz zarządzanie miejscami parkingowymi. Często obejmuje również monitoring zachowań drogowych i pomiary natężenia ruchu.

Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP) – oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak: jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, sztuczny zbiornik wodny, struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części, morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub wody przybrzeżne.

Klaster – forma organizacji działalności gospodarczej, gdzie skoncentrowane przestrzennie przedsiębiorstwa, prowadzące działalność komplementarną tworzą strukturę o silnych powiązaniach funkcjonalnych. Powiązania te cechują się przewagą nieformalnych nad formalnymi i długookresowych nad krótkookresowymi oraz zakładają jednoczesne istnienie współpracy i konkurencji. Obejmują one również relacje z instytucjami (np. otoczenia biznesu czy badawczymi) działającymi w tej samej sferze. Wykształcenie silnych powiązań przyczynia się do zwiększenia wiedzy oraz zdolności do samouczenia i adaptacji całej struktury, co pozwala osiągnąć trwałą przewagę konkurencyjną.

Kapitał ludzki - ogół cech osobowościowych, poziom posiadanej wiedzy i umiejętności oraz sprawność intelektualna i fizyczna, które określają zdolność każdego człowieka do pracy i kreacji nowych rozwiązań. Może być rozumiany jak cecha jednostki bądź grupy społecznej. Kapitał ludzki jest jednym z niezbędnych elementów do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Jest on ściśle powiązany z poziomem wykształcenia, które powinno być ciągle uzupełniane.

Kapitał społeczny – wynikająca z zaufania oraz obowiązujących norm i wzorów postępowania, zdolność obywateli do współpracy, nawiązywania i utrzymywania kontaktów oraz funkcjonowania w różnego rodzaju powiązaniach. Wysoki poziom kapitału sprzyja szybszemu rozwojowi, gdyż praca zespołowa daje lepsze i szybsze efekty oraz cechuje się wyższym poziomem kreatywności.

Kapitał terytorialny – dostępność do czynników materialnych i niematerialnych na danym obszarze, które mogą tworzyć określone zasoby lub ograniczenia.

Kontrakt terytorialny – dokument służący koordynacji działań prorozwojowych podejmowanych przez rząd i samorząd ukierunkowanych na osiągnięcie wspólnych celów wyznaczonych w stosunku do określonego w nim terytorium.

Konwergencja – powstawanie zbieżności; zmniejszanie różnicowania; upodabnianie.

Lokalna Grupa Działania – rodzaj partnerstwa prywatno-publicznego tworzonego oddolnie z inicjatywy mieszkańców. Zrzesza przedstawicieli lokalnych organizacji z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego oraz samych mieszkańców. Posiada osobowość prawną (najczęściej w formie stowarzyszenia, rzadziej – fundacji bądź zrzeszenia stowarzyszeń), status oraz wybrane władze: radę, zarząd i komisję rewizyjną. Jej zadaniem jest opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju, której cele realizowane są przy pomocy środków finansowych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Medycyna paliatywna - dział medycyny zajmujący się leczeniem i opieką nad nieuleczalnie chorymi w ostatniej fazie śmiertelnej choroby. Jej głównym celem nie jest zatrzymanie procesu chorobowego, lecz poprawienie jakości życia chorego.

Metropolia – miasto lub zespół miast, które charakteryzują się nie tyle dużą liczbą ludności ile przede wszystkim koncentracją funkcji metropolitalnych. Obejmują one głównie funkcje usługowe związane z działalnością akademicką, naukowo-badawczą, otoczeniem przedsiębiorczości, wystawienniczo-konferencyjną, kulturotwórczą i turystyczną, a także funkcje produkcyjne sektora wysokich technologii. W metropoliach obserwuje się również koncentrację kapitału społecznego, innowacji, władzy i funkcji kontrolnych wielkich korporacji w tym ponadnarodowych. Metropolitalność funkcji polega nie na rodzaju i wielkości związanych z nimi podmiotów, ale na ich zdolności do wytwarzania zewnętrznych powiązań sieciowych z innymi metropoliami krajowymi i zagranicznymi oraz na zdolności do metropolizacji przestrzeni czyli kształtowania własnego obszaru metropolitalnego.

MŚP – mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, tzn. takie, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników i których obrót roczny nie przekracza 50 mln euro; mikro przedsiębiorstwo zatrudnia do 9 osób, małe 10 – 49, średnie 50 – 249.

Obszar funkcjonalny – obszar wydzielony ze względu na swoje cechy przestrzenne, potencjał endogeniczny, koncentrację i rozwój specjalistycznych funkcji gospodarczych oraz istniejące i kształtujące się powiązania funkcjonalne.

Obszar metropolitalny – zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27. 03. 2003 r. jest to „obszar wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju”. W przypadku Łodzi można mówić o obszarze kształtowania powiązań funkcjonalnych Aglomeracji Łódzkiej. Jednocześnie obszar ten planowany, jako integralna całość z miastem centralnym może w przyszłości być podstawą kształtowania Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. Planowane

funkcje obszaru metropolitalnego są funkcjami uzupełniającymi lub komplementarnymi w stosunku do miasta centralnego a relacje wewnątrz obszaru metropolitalnego mają mieć charakter poziomy pomimo istniejących tendencji do dominacji miasta centralnego.

OSI (Obszary Strategicznej Interwencji) – obszary, które będą adresatami polityki regionalnej państwa. Są to obszary o zarówno o najniższym poziomie rozwoju, które wymagają interwencji rządu ze względu na skalę problemów, który same nie są w stanie rozwiązać, jak i o najwyższym poziomie rozwoju, które ze względów społeczno-gospodarczych wywierają lub będą wywierać duży wpływ na rozwój kraju.

OZE – odnawialne źródła energii, których zasoby odnawiają się w czasie i z tego powodu są praktycznie niewyczerpalne (np. energia wiatru, energia słoneczna, biomasa, energia geotermiczna).

Patologia społeczna – zjawisko społeczne związane z zachowaniem się jednostek i grup społecznych niezgodnym z obowiązującymi wartościami danej kultury.

Pieczą zastępczą – opieka i pomoc władz publicznych dziecku pozbawionemu opieki rodzicielskiej sprawowana w dwóch formach: rodzinnej pieczy zastępczej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

PKB per capita z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej – produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca uwzględniający siłę nabywczą pieniądza. Innymi słowy wskaźnik ten uwzględnia wartość waluty danego kraju przez co lepiej oddaje wartość dochodu obywateli.

Polaryzacja – wyraźne zaznaczanie się różnic.

Polityka rozwoju – zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Polityka spójności UE – polityka ustanowiona Traktatem o Wspólnocie Europejskiej, służąca wzmocnieniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju różnych regionów oraz obszarów najmniej uprzywilejowanych, w tym wiejskich.

Potencjał endogeniczny(wewnętrzny) –zespół własnych czynników rozwoju miasta lub regionu wynikających m.in. z jego struktury funkcjonalno-przestrzennej i gospodarczej, poziomu rozwoju kapitału społecznego, wyposażenia instytucjonalnego i infrastruktury społecznej, tradycji kulturalnych i gospodarczych oraz cech środowiska przyrodniczego. Rodzaj i jakość tych czynników jest często unikalna w skali krajowej lub regionalnej, co umożliwia rozwój funkcji wyspecjalizowanych i jest atrakcją lokalizacyjną dla gospodarki przyciągającą kapitał zewnętrzny. Obecnie w planowaniu przestrzennym i gospodarczym przeważa pogląd, że potencjał endogeniczny jest ważniejszym czynnikiem rozwoju niż zewnętrzna pomoc w postaci subsydiów i dotacji. Rozwój oparty na potencjale endogenicznym uznaje się ponadto za trwalszy w perspektywie długookresowej.

Powiązania pionowe – relacje funkcjonalne o charakterze hierarchicznym między regionami, miastami i przedsiębiorstwami, najczęściej jednokierunkowe od podmiotów o wyższym potencjale i sile oddziaływania do podmiotów słabszych i mniejszych. Podmioty powiązane takimi relacjami są od siebie w różny sposób zależne.

Powiązania poziome (równoległe) – relacje funkcjonalne między regionami, miastami i przedsiębiorstwami mające charakter zwrotny i nie hierarchiczny, pomimo że łączą podmioty różnego rodzaju i o odmiennej wielkości oraz sile oddziaływania na otaczającą przestrzeń. Podmioty powiązane takimi relacjami nie są od siebie zależne pod względem władzy, organizacji i kapitału, co nie wyklucza prób zdominowania jednych przez drugie.

Region – województwo w granicach administracyjnych.

Relatywna granica ubóstwa – ustalona na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ekwiwalentnych gospodarstw domowych.

RLM (Równoważna Liczba Mieszkańców) – liczba oznaczająca wielokrotność ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych z zakładów przemysłowych i usługowych w stosunku do jednostkowego ładunku zanieczyszczeń w ściekach z gospodarstw domowych, odprowadzanych od jednego mieszkańca w ciągu doby.

Sektor kreatywny – różne rodzaje działalności, dla których kluczowym czynnikiem produkcji jest powstawanie nowych idei, koncepcji i skojarzeń. Sektor ten dzieli się na dwie grupy: działalności twórcze (reklama, architektura, dzieła sztuki, rzemiosło artystyczne, wzornictwo i projektowanie mody, film, działalność muzyczna i fotograficzna, artystyczna i rozrywkowa, wydawnicza, działalność w zakresie oprogramowania) oraz działalności o dużym wykorzystaniu wiedzy (produkcja i usługi w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), usługi finansowe, usługi prawne i inne usługi dla biznesu (np. konsulting, badania rynku, badania i rozwój (B+R) oraz szkolnictwo wyższe).

Serwicyzacja (ang. service - usługa) – zwiększenie udziału usług w strukturze badanego zjawiska.

Silver economy – trend społeczno-gospodarczy, którego istotą jest wykorzystanie potencjału osób starszych oraz uwzględnianie ich potrzeb.

Społeczeństwo informacyjne – społeczeństwo kształtowane przez informacje, w którym głównymi czynnikami rozwoju jest umiejętność gromadzenia, przetwarzania i wykorzystania informacji oraz rozwój przemysłu informatycznego. W gospodarce tworzonej przez to społeczeństwo informacja będzie czynnikiem produkcji, „surowcem” i jednocześnie produktem.

Suburbanizacja – jedna z faz urbanizacji, proces przemieszczania się mieszkańców miasta na obszary podmiejskie, której efektem jest powstawanie osiedli podmiejskich, zamieszkałych przez ludność dobrze sytuowaną. Jednocześnie, ze względu na niską rentę gruntową, na obszary wiejskie pod miastem przenosi się duża liczba przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych wymagających dużych powierzchni.

SESAR (ang. Single European Sky ATM Research) – projekt systemu sterowania ruchem lotniczym zakładający automatyczne przekazywanie informacji o najważniejszych parametrach lotu (m.in. wysokość i kierunek lotu) do wieży kontrolnej oraz innych statków powietrznych znajdujących się w pobliżu w celu zapewnienia wzajemnej „widoczności elektronicznej”.

Synergia – współdziałanie różnych czynników, których efekt jest większy niż suma ich oddzielnych działań.

TEN-T (ang. Trans – European Networks – Transport) – Transeuropejska Sieć Transportowa, program przygotowany przez Unię Europejską mający za zadanie rozbudowę i modernizację sieci europejskiej infrastruktury głównych linii spinających kontynent europejski.

Transport Intermodalny – przewóz towarów w jednej i tej samej jednostce ładunkowej (najczęściej kontenerze) lub pojeździe samochodowym przy wykorzystaniu więcej niż jednego rodzaju transportu, bez dokonywania przeładunku.

Transport Multimodalny – przewóz towarów i osób, przy wykorzystaniu więcej niż jednego rodzaju transportu.

Ubóstwo – niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych człowieka na pożądanym poziomie. Jest to rozumienie ubóstwa w ujęciu absolutnym – natomiast w ujęciu względnym ubóstwo rozpatrywane jest jako forma nierówności, nadmiernego dystansu między poziomem życia poszczególnych grup ludności.

WDB (Wartość Dodana Brutto) - wartość wyrobów i usług wytworzona przez jednostki krajowe rynkowe i nierynkowe, pomniejszona o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem.

Wolontariat pracowniczy – działanie polegające na podejmowaniu i wspieraniu przez przedsiębiorcę działalności charytatywnej przy dobrowolnej współpracy pracowników. Przykładem wolontariatu pracowniczego są zbiórki pieniędzy i datków, akcje krwiodawstwa, ale również działania bardziej złożone polegające na wspólnym organizowaniu i uczestnictwie w akcji charytatywnej.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej – syntetyczny wskaźnik oceniający uwarunkowania przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa. Przypisuje wartości punktowe czterem cechom: jakość i przydatność rolnicza gleb (maks. 100 pkt.), agroklimat (maks. 15 pkt.), warunki wodne (maks. 5 pkt.) i rzeźba terenu (maks. 5 pkt.)

Wykluczenie społeczne – sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, zdobywanie dochodów w godny sposób. Wykluczeniem społecznym najbardziej zagrożeni są: bezrobotni, rodziny wielodzietne, rodzice samotnie wychowujący dzieci, osoby niepełnosprawne, osoby chore psychicznie, osoby starsze, uzależnieni, bezdomni, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, ofiary patologii życia rodzinnego, dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujące się poza rodziną a także osoby będące imigrantami oraz członkowie mniejszości narodowych.